

OBSAH

ÚVOD: Složitost strany, rozdělení knihy na oddíl historický 19,
popis liturgie 20, písně 21

19–21

PŘEHLED HISTORICKÝ

I. RADIKALISMUS V PRAZE. JAN ŽELIVSKÝ (1419 až 1422): Zvláštní poměry Prahy: město a venkov 25. Inteligence v Praze, universita a radnice 26. Lid a jeho kompromisy 27. Počešťování měst, příliv lidu z venkova, lidový radikalismus v Praze 27. Převaha radikalismu na Novém městě 28. Universita sídlem reakce, její dekrety z roku 1417 29. Synoda r. 1418 30. Jakoubek ze Stříbra 31. — *Jan Želivský*: rysy jeho radikalismu 32. Jeho kázání 33. Souvislost jeho s táborstvím 33. Politické tendence Želivského: kázání, píseň „Povstaň, povstaň, veliké město Pražské“ 34. Odpor proti Němcům a mistrům 35. Odpor Želivského proti obrazům 37. Obmezení zpěvu, ráz bohoslužby Želivského 38. Mše pražského radikalismu 39. Želivský, horlitel pro český zpěv 39. Čtení bible po česku 39. Duchovní píseň lidová 40. Želivský vůdcem lidu 40. — Táboři v Praze, příklad jejich bohoslužby 41. Rozdvojení lidu 42. Vzrůst radikalismu 43. Želivského snahy o součinnost stran 43. Artikule Pražské (obmezení zpěvu) 44. Synoda r. 1421: ornáty 45, obřady 46. Mešní ritus 47, liturgický zpěv 47, mše zpívaná po česku 47. Hodinky 48. Výnos velké obce Pražské 50. — Rozpor mezi Želivským a Jakoubkem ze Stříbra 50. Jakoubek ve sporu s Táboři 51. Jeho poměr

k Želivskému 53. Jejich roztržka 54. Želivského smrt 54. Pohřební zpěvy 55. — Radikalismus po smrti Želivského: Jakoubek, Petr Engliš 55

25—57

- II. REAKCE V PRAZE. JAN PŘÍBRAM (1422—1427): Vývoj husitské reakce 58. *M. Jan Příbram*. Jeho konservatismus ideový i osobní 59. Záliba jeho v církevním ritu a v slavnostní hudbě a zpěvu 60, odpor proti češtině 62. Jeho záliba pro šlechtu 62. M. Křišťan z Prachatic 63, M. Prokop z Plzně 64. M. Petr z Mladenovic 64. M. Jan Papoušek 64. Jejich boj proti Táborům 64. Vynucené ústupky v ritu (ornáty, obrazy) 65. — Jana Příbrama „*Tractatus de ritibus missae*“ z roku 1421 66. Jeho katolický ráz 67. Jednota ritu s církví 67. Bohoslužba na posvěceném místě 68 (obrazy, světla, kadidlo 69). Ornáty 69. Mešní obřady: potřeba slavného zpěvu (sboru) 70. Řád mše, počáteční modlitby, obětování, konsekrace 71 (elevace 72), přijímání 72. — *Po smrti Želivského*: spory s Táborů 73, Příbram a Jakoubek, hádání na Konopišti 73, vzrůst vlivu Příbramova 74. Artikule z r. 1424 76, poměr k synodě r. 1421, ustanovení o mešním ritu 77. *Synoda r. 1426*: poměr k synodě r. 1421 79 a k artikulům z r. 1424 80. Synoda o svátosti oltářní 80 a kalichu 81, církevní tradice 82. Nařízení liturgická: mešní ritus, zařízení kostelní 83, ritus svátostí 84, mše za mrtvé 84. Stavení zjevných hříchů 85, obnova škol 87. *Synoda roudnická*: arcibiskup Konrád a Příbram 87. Dogmatický základ 90, obnova starých řádů 91. Jednota s církví 92, shoda obřadů 93. Vrchol reakce 94 a její pád 95

58—95

- III. VYROVNÁNÍ. JAN Z ROKYCAN (1427—1429): Převrat v Praze r. 1427 96. Jakoubek ze Stříbra 97. Jan z Rokycan 98. Rokycana: jeho lidovost, vliv na lid, kazatel 98. Poměr k Jakoubkovi 99. Jeho politická idea: převaha celku nad náboženskými stranami 99. Rokycana proti Příbramovi 100. Artikule z r. 1427 proti mistrům: dogmatická neurčitost 101, liturgický eklekticismus: vypouštění ne-

oblíbených obřadů 103, čeština při mši 104; trestání zjevných hříchů 105. Rokycana správcem kněžstva 106. Spolek Prahy s Tábor, vojenský i diplomatický. Hádání na Žebráče 107. Šimona z Tišnova napomenutí k Čechům 107: změna liturgie v církvi 108, nutnost křesťanského řádu 108. Spory mezi městy Pražskými 109: kněz Jakub Vlk na Novém městě 110. Spory o liturgii 110. Smír r. 1428 o řády bohoslužebné 110, dvojí liturgie v Praze 111. Nová situace r. 1429 111, spor o uznání Zigmunda za krále 112. Rokycanovy snahy o smíření se stranou Příbramovou 112. Smrt Jakoubka ze Stříbra 113. Poddání se strany Příbramovy: artikule z r. 1429, smlouva o zachování řádů 113. Rokycana správcem duchovenstva, arcibiskupským vikářem 114, mistrem 115. Spor s Novoměstskými, hádky Příbramovy s Englišem 115. Změna poměrů, nálada kompaktát 116. — Výsledek desítiletého vývoje: trojí liturgie v Praze 116, jich vzájemný poměr 117. Českost liturgie strany Želivského 117

97—117

ČESKÁ LITURGIE HUSITSKÁ

I. KANCIONÁL JISTEBNICKÝ: Nález rukopisu, jeho jméno 121. Kusost rukopisu 122. Jeho jednotnost: ne sbírka samostatných částí 123. Soustavnost jeho obsahu: 1. mešní zpěvy 124, 2. duchovní písně 125, 3. nešporní a j. zpěvy 127. Suma kostelního zpěvu, praktická liturgická kniha 127, duchovní píseň součástka kostelního zpěvu 128. Příslušnost k husitské straně: dosavadní rozpory 129. Kancionál strany Želivského 129, jeho datování počátkem let 20tých 130, jeho vznik v Praze 130. Poměr jeho k době 132. Vznik a původ opisu starší předlohy 132. Městečko Jistebnice jako naleziště 133. Význam kancionálu 134.

121—135

II. ČEŠTINA LITURGICKÝM JAZYKEM: Historický přehled rozvoje liturgické češtiny 136. Její zápas s latinou a konečný výsledek 141. — Liturgická čeština husitských jep-tišek: uctění kříže na velký pátek 143. — Poměr husitské

liturgické češtiny k překladům předhusitským: nezávislost a novost překladů husitských 146. Překlady bible (vulgata), žalmů a jiných textů 147. Otázka jednoty liturgické češtiny 159. — Princip překladatelský vzat z doby předhusitské: poměr překladu k nápěvu 162. Melodie nápěvu a deklamace textu 163. Starší princip překladů ve hrách velikonočních 166. — Staroslovanská bohoslužba: ideová nezávislost české liturgie 167. Kult sv. Cyrila a Metoděje 168, poměr k řecké církvi 169. Klášter Emauzský, jeho význam 170. Českokohlaholská bible z r. 1416 a její poměr k české liturgii 170. — Liturgická němčina u husitů 174

136–176

III. HUSITSKÁ MŠE ČESKÁ: Řády mešní 177, částky mše 178. Církevní rok husitský a zjednodušení repertoiru zpěvního 179. Bohatost zpěvů 184. Žalmy a zpěv 184. Responsoriální způsob 185. — 1. Introitus: liturgické zpěvy 186. Úprava nápěvů 187. Zvláštní české introity (o Husovi, o sv. Václavu) 193. 2. Kyrie eleison: změna v lidovou píseň duchovní 196. Tropy české 199. 3. Gloria: interpolace textů 204. Nápěv liturgický 206. Umělá skladba v duchu české školy skladatelské 209. 4. Epištola a evangelium: pěnění a zpívání 214. 5. Graduale. Alleluia: bohatost zpěvů 218. Nová graduale 220. Interpolace a tropy 223. 6. Sekvence (prosy): jich obliba a rozbor 227. Veliká noc již nám nastala 230, Zavítajž duše svatý 233, Chvaliž duše spasitele 236, Zdrávo tělo Krista pána uctitedlné 238. Chválena buď vždycky svatá Trojice 240, Všickni svění Serafín 241, Chvála tobě Kriste 241, Maria panno zplozená z rodu královského 242, Všemohúcí král mocí svítězilú 243, Zdráv buď, otče dobrotivý 245, Abychme hodně pamatovali 246. 7. Credo: lidová píseň 250, liturgický chorál 254, umělá skladba 474. 8. Offertorium: liturgický chorál 262, jeho úprava 262, vznik nových zpěvů 266. 9. Preface: jejich druhy 270. Responsorie 271. Preface vánoční 274, velikonoční 278, svatodušní 280, o jiných svátcích 282. Pater noster 286. 10. Sanctus. Konsekrace. Agnus 288. 11. Communio 291. 12. Ite missa est 293. Závěr 298

177–298

- IV. ČESKÉ HODINKY A NEŠPORY: Oposice proti hodinám 299. Jejich relativní závaznost 302. Lidovost a zjednodušení husitských hodinek 303. Dva nešpory a jitřní 304. Výběr zpěvů 305. — I. Formy nešporních zpěvů: 1. Antifony 306, responsoře 307, 2. invitoria 307, 3. Benedicamus 313, 4. žalmy: žalmové tóny 315; Venite, exultemus 320; kantiky: Magnificat 323, Benedictus 324, symbolum Athanasii 325. Litanie 325. — II. Lekce: z evangelia 327, z církevních otců 328, z husitských traktátů 329. Modlitby 331. — III. Proprium de tempore: rozdělení církevního roku 332: 1. officium vánoční 333, 2. o nanebevstoupení 342, 3. svatodušní 343, 4. o božím těle 345, 5. o sv. Trojici 348. — IV. Za mír a dešť 350. Procesí a pohřby 352 299—353
- V. OBŘADY VELIKONOČNÍ: Doba postu 354. 1. Pašije: 355, dramatický přednes 356, jednotlivé osoby 357, sbory 358. 2. Jitřní v pašijové dny 360. 3. Lamentace 364: a) z proroka Jeremiáše 366, b) o posledním soudu 371 (dialogy spravedlnosti a milosrdenství 373), c) o umučení páně 374 (básně umělé, staršího původu 376). 4. Obřady na velký pátek 378: uctění kříže, procesí 379. 5. Obřady na bílou sobotu 384: svěcení vody 385, Exultet 386. 6. Slavnost vzkříšení 389. 7. Velikonoční nešpory 395 354—397
- VI. HYMNY: Počet husitských hymnů 398. Metra 399. — Vánoční hymny: Přiď, lidský vykupiteli 400, V jesličky ráčil jest položen býti 401. Velikonoční: Zdráv buď, sváteční a slavný dne 402, Vstalť jest nynie Ježíš z mrtvých 404. Svatodušní: Přiď, stvořiteli duše svatý 406. O božím těle: Zpievaj jazyk oslavného tajnost těla božieho 406, Dal jest Ježíš křehkým těla svého pokrm 407. — Fragmentsy: o obětování Krista 408, o umučení páně 409, o kříži 409, Tě boha chválíme 410. — Hymnus o postu: Duchem svatým sme naučení 411. Narozený od věčnosti z uotce (lidový nápěv) 412. Hymnus večerní: Kriste, jenž jsi světlem 414. Přechod z hymnu k lidové písni 417 398—418

LIDOVÉ PÍSNĚ DUCHOVNÍ

I. PÍSNĚ OBECNÉ. ÚVOD: Rozdíl od písně tábořské 421.

Husitská píseň kostelní 423. — Písně obecné: 1. *Písně o spasení a pokání*: „Králi slavný, Kriste dobrý“ 425, „Padnúc na svá kolena“ 432, „Toť jest božie přikázanie“ 433, „Dnes hodu tak přesvatého“ 434, „Pane bože, my k tobě voláme“ 434, „Poslúchajte, znamenajte, čo se bude zpievati“ 434, „Stvořitel nebe, země“ 439. 2. *Písně o přijímání*: „Buď bohu chvála, čest“ 441, „Mysl lidská, vstaň s věrností“ 444. 3. *Písně o kalichu* 445: „Pán Ježíš, náš spasitel“ 446, „Znamenaj, smysle sprostný“ 447, „Náš milý Jesu Kriste“ 448, „Kristovoť jest ustavenie“ 449, „Tvórcce milý, zžel se tobě“ 453, „Slyštež snažně, držiec vážně“ 455. 4. *Píseň o pravém pokoji*: „Zhlédniž na nás, zmilový pane“ 456

421—459

II. PÍSNĚ VÝROČNÍ: Písně k určitým slavnostem církevního roku 460. — 1. *Cyklické písně* o životě Kristově: způsob cyklu 461, forma textu, společný nápěv 462.

„Kristov život znamenajme“ 464, cyklus dvanácti písní od vánoc do sv. Trojice 464. „Chval svého stvořitele“ 470. 2. *Písně velikonoční*: „Vstalť jest buoh z mrtvých“ 472, „Vstalť jest Kristus z mrtvých král“ 473, „Veselý den nám nastal“ 475, „Pro tvé svaté vzkříšenie“ 476, „Radujme se všickni nyní“ 476, „Vstalť jest nyní Ježíš z mrtvých“ 478, „Pána Ježíše vzkříšenie budiž věrným utěšenie“ 480. — 3. *Písně mariánské* 481: „Zdráva královno slavnosti“ 482. „Na čest panně cožť zpieváme“ 483, „Od ciesaře nebeského“ 484, „Divná milost božie“ 486, „Zdráva matko syna božieho“ 488. — Závěr 489

460—489

III. PÍSNĚ VÁNOČNÍ. KOLEDY: Ráz vánoční 490. Lidovost vánočních písní 490: „V řečeném městě Betlémě“ 491,

„Za ciesaře Augusta“ 493, „Narozenie pána Jesu Krista“ 494, „Jedniem hlasem tiemto časem“ 495, „Z ustavenie zákona panna Maria“ 496. — Žáci a jejich koledy 498.

Zjednodušení koled: v počtu, rouchu, ve zpěvech 500. Respekt k tradici 501. — Latinské zpěvy kolední: staré písně latinské 501. Pokusy o jich zčeštění 506. Nové písně latinské 506. — Vícehlasý zpěv v koledách: principy diafonie 511. Discantus 514 a contrapunctus 516. Lidový vícehlas přirozených harmonií 518. — Hry kolední: dialogické zpracování písní („Stalať se jest věc divná“) 519. — Žákovské koledy žebravé 526 („More festi querimus“ 527)	496–529
Doslov	530–531

REJSTŘÍKY

Rejstřík textů a nápěvů	533
Rejstřík jmenný	547
Rejstřík věcí	555
Rejstřík rukopisů	570